

Europos Sąjungos oficialusis leidinys

C 148

Leidimas
lietuvių kalba

Informacija ir pranešimai

66 metai

2023 m. balandžio 28 d.

Turinys

II Komunikatai

EUROPOS SĄJUNGOS INSTITUCIJŲ, ĮSTAIGŲ IR ORGANŲ PRIIMTI KOMUNIKATAI

Europos Komisija

2023/C 148/01	Komisijos komunikatas dėl Europos piliečių iniciatyvos „Saugokime bites ir ūkininkus! Bitėms nekenkiantis žemės ūkis – sveika aplinka“	1
---------------	--	---

IV Pranešimai

EUROPOS SĄJUNGOS INSTITUCIJŲ, ĮSTAIGŲ IR ORGANŲ PRANEŠIMAI

Europos Komisija

2023/C 148/02	2023 m. balandžio 27 d. Euro kursas	13
---------------	---	----

Audito Rūmai

2023/C 148/03	Specialioji ataskaita 10/2023. „Gynybos srities mokslinių tyrimų parengiamieji veiksmai. Įgyta tam tikros patirties, tačiau veiksmų, kaip ES išlaidų gynybai didinimo bandymų terpės, vertė yra mažesnė dėl laiko stokos ir ribotų rezultatų“	14
---------------	---	----

2023/C 148/04	Specialioji ataskaita 11/2023. „ES parama mokyklų skaitmeninimui. Daug investuota, tačiau valstybėms narėms trūksta strateginio dėmesio tam, kaip panaudoti ES finansavimą“	15
---------------	---	----

VALSTYBIŲ NARIŲ PRANEŠIMAI

2023/C 148/05	Komisijos pranešimas pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1008/2008 dėl oro susisiekimo paslaugų teikimo Bendrijoje bendrųjų taisyklių 17 straipsnio 5 dalį. Kvietimas dalyvauti su viešosiomis paslaugomis susijusius įsipareigojimus atitinkančių reguliariojo oro susisiekimo paslaugų teikimo konkurse ⁽¹⁾	16
---------------	--	----

LT

⁽¹⁾ Tekstas svarbus EEE.

2023/C 148/06	Komisijos pranešimas pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1008/2008 dėl oro susisiekimo paslaugų teikimo Bendrijoje bendrųjų taisyklių 17 straipsnio 5 dalį. Kvietimas dalyvauti su viešosiomis paslaugomis susijusius įsipareigojimus atitinkančių reguliariojo oro susisiekimo paslaugų teikimo konkurse ⁽¹⁾	17
2023/C 148/07	Komisijos pranešimas pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1008/2008 dėl oro susisiekimo paslaugų teikimo Bendrijoje bendrųjų taisyklių 16 straipsnio 4 dalį. Su viešąja paslauga susiję įsipareigojimai dėl reguliariojo oro susisiekimo paslaugų teikimo ⁽¹⁾	18

⁽¹⁾ Tekstas svarbus EEE.

II

(Komunikatai)

EUROPOS SAJUNGOS INSTITUCIJŲ, ĮSTAIGŲ IR ORGANŲ PRIIMTI
KOMUNIKATAI

EUROPOS KOMISIJA

KOMISIJOS KOMUNIKATAS

dėl Europos piliečių iniciatyvos „Saugokime bites ir ūkininkus! Bitėms nekenkiantis žemės ūkis – sveika aplinka“

(2023/C 148/01)

1. ĮVADAS. PILIEČIŲ INICIATYVA

ES piliečiai gali prašyti Europos Komisijos pateikti pasiūlymą dėl teisės akto tam tikru klausimu, dėl kurio, jų manymu, reikia imtis teisinių veiksmų, kad būtų laikomasi ES sutarčių. Tam jie turi pateikti Europos piliečių iniciatyvą pagal Europos Sąjungos sutarties 11 straipsnio 4 dalį. Tam būtina surinkti milijono ar daugiau piliečių iš daugelio ES valstybių narių parašus. Išsamios Europos piliečių iniciatyvos taisyklės išdėstytos Reglamente (ES) 2019/788 ⁽¹⁾ (toliau – Europos piliečių iniciatyvos reglamentas).

Iniciatyva „Saugokime bites ir ūkininkus! Bitėms nekenkiantis žemės ūkis – sveika aplinka“ ⁽²⁾ yra septintoji Europos piliečių iniciatyva, kurią rengiant pasiekta Sutartyje ir Europos piliečių iniciatyvos reglamente nustatyta riba ⁽³⁾. Šioje iniciatyvoje, siekiant apsaugoti bites ir žmonių sveikatą, Komisija raginama pasiūlyti teisės aktų, kad būtų laipsniškai iki 2035 m. uždrausta naudoti sintetinius pesticidus, atkurta biologinė įvairovė ir ūkininkams padedama prisitaikyti prie permainų, konkrečiai:

- laipsniškai atsisakyti sintetinių pesticidų naudojimo ES žemės ūkyje: 80 proc. pavojingiausių uždrausti iki 2030 m., o visus likusius – iki 2035 m.;
- žemės ūkio vietovėse atkurti gamtines ekosistemas, kad ūkininkavimas taptų biologinės įvairovės atsikūrimo ramsčiu;
- žemės ūkį pertvarkyti taip, kad pirmenybė būtų teikiama smulkiajam, įvairiam ir tvariam ūkininkavimui, būtų remiama sparti agroekologinės ir ekologinės praktikos plėtra ir sudaromos sąlygos ūkininkams vykdyti nepriklausomus mokymus ir mokslinius tyrimus, kaip ūkininkauti be pesticidų ir GMO.

⁽¹⁾ 2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2019/788 dėl Europos piliečių iniciatyvos (OL L 130 2019.5.17, p. 55).

⁽²⁾ https://europa.eu/citizens-initiative/initiatives/details/2019/000016_lt.

⁽³⁾ Nuo tada, kai ši Europos piliečių iniciatyva buvo pateikta Komisijai, buvo įgyvendintos dar dvi galiojančios iniciatyvos, taigi bendras sėkmingų Europos piliečių iniciatyvų skaičius išaugo iki devynių.

Remdamasi šios Europos piliečių iniciatyvos organizatorių 2019 m. liepos 31 d. prašymu, Komisija iniciatyvą užregistravo ⁽⁴⁾ 2019 m. rugsėjo 30 d. Kadangi pritarimo šiai iniciatyvai pareiškimai buvo renkami COVID-19 pandemijos metu, 12 mėnesių parašų rinkimo terminą buvo galima pratęsti vienais metais (jis truko nuo 2019 m. rugsėjo 30 d. iki 2021 m. rugsėjo 30 d.) ⁽⁵⁾. Patikrinę valstybių narių valdžios institucijų surinktus pritarimo pareiškimus, organizatoriai 2022 m. spalio 7 d. iniciatyvą pateikė Komisijai. Komisija išnagrinėjo iniciatyvą remdamasi Europos piliečių iniciatyvos reglamentu, kuris taikomas nuo 2020 m. sausio 1 d.

2022 m. lapkričio 25 d. susitikime su Komisija organizatoriai išsamiai paaiškino iniciatyvos tikslus. 2023 m. sausio 24 d. jie pristatė ją Europos Parlamento surengtame viešajame klausyme. 2022 m. gruodžio 14 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė nuomonę dėl šios Europos piliečių iniciatyvos ⁽⁶⁾. 2023 m. kovo 16 d. Europos Parlamentas plenariniame posėdyje surengė diskusijas dėl šios iniciatyvos.

Šiame komunikate pateikiamos Komisijos teisinės ir politinės išvados dėl šios iniciatyvos ir nurodomi visi veiksmai, kurių ji ketina imtis, kaip reikalaujama Europos piliečių iniciatyvos reglamento 15 straipsnio 2 dalyje.

2. APLINKYBĖS

2.1. Ūkiai ir ūkininkavimo sistemos ES

ES yra maždaug 9 mln. ūkių. Apie 39,5 proc. ūkių specializacija yra lauko kultūrų (pavyzdžiui, javų, aliejinių augalų ir baltyminių augalų), o 21,5 proc. ūkių – daugiamečių pasėlių (iš jų 4,7 proc. sudaro vynuogynai) auginimas. Apie 21,7 proc. ūkių augina gyvulius, o nedidelė dalis ūkių (2,3 proc.) gamina sodininkystės produktus. Apie 14,2 proc. ūkių yra mišrieji ūkiai, kuriuose auginami įvairūs pasėliai ir (arba) gyvuliai ⁽⁷⁾. 30 proc. žemės ūkio naudmenų sudaro daugiamečiai žolynai.

Santykinė dauguma ūkių (42,6 proc.) turi mažiau nei du hektarus, o 21,2 proc. ūkių – nuo dviejų iki penkių hektarų žemės ūkio paskirties žemės⁷. Užimtumo padėtis ūkiuose gali būti labai nevienoda. Pavyzdžiui, labai mažuose ūkiuose ūkių savininkai dažnai negauna pakankamo pragyvenimą užtikrinančio darbo užmokesčio.

2012–2020 m. žemės, kurioje vykdoma ekologinio ūkininkavimo veikla, dalis per metus vidutiniškai didėjo 5,7 proc. 2020 m. ekologiškai ūkininkauta 14,7 mln. hektarų, arba 9,1 proc. ES žemės ūkio paskirties žemės ⁽⁸⁾. Apie 42 proc. žemės, kurioje ūkininkaujama ekologiškai, sudaro daugiamečiai žolynai. Po jų pagal plotą rikiuojasi žalieji pašarai (17 proc.), javai (16 proc.), daugiamečiai pasėliai (11 proc.), pramoniniai augalai (4 proc.) ir ankštiniai augalai (3 proc.) ⁽⁹⁾.

⁽⁴⁾ 2019 m. rugsėjo 4 d. Komisijos sprendimas (ES) 2019/1566 dėl pasiūlytos piliečių iniciatyvos „Saugokime bites ir ūkininkus! Bitėms nekenkiantis žemės ūkis – sveika aplinka“ (OL L 241 2019.9.19, p. 10).

⁽⁵⁾ Pritarimo šiai iniciatyvai pareiškimų rinkimo laikotarpis pratęstas pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2020/1042 2020 m. liepos 15 d. kuriuo, atsižvelgiant į COVID-19 protrūkį, nustatomos laikinosios priemonės, susijusios su Reglamente (ES) 2019/788 dėl Europos piliečių iniciatyvos numatytais rinkimo, tikrinimo ir nagrinėjimo etapų terminais (OL L 231 2020.7.17, p. 7), Komisijos įgyvendinimo sprendimas (ES) 2020/2200 2020 m. gruodžio 17 d. dėl pritarimo Europos piliečių iniciatyvai pareiškimų rinkimo laikotarpių pratęsimo pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2020/1042 (OL L 434 2020.12.23, p. 56) ir Komisijos įgyvendinimo sprendimas (ES) 2021/360 2021 m. vasario 19 d. dėl pritarimo Europos piliečių iniciatyvai pareiškimų rinkimo laikotarpių pratęsimo pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2020/1042 (OL L 69 2021.2.26, p. 9).

⁽⁶⁾ NAT/868-EESC-2022.

⁽⁷⁾ Eurostatas, ūkių rodikliai pagal valdos teisinį statusą, naudojamas žemės ūkio naudmenas, ūkio rūšį ir ekonominį dydį bei NUTS 2 lygio regioną (2023 m.).

⁽⁸⁾ Metinė ekologiškų pasėlių statistika (grindžiama duomenimis, surinktais pasitelkiant valstybių narių ekologinės gamybos sertifikavimo įstaigas).

⁽⁹⁾ Eurostatas, ekologiškų pasėlių plotai pagal žemės ūkio gamybos metodus ir pasėlių rūšis (2023 m.).

2.2. Pesticidų naudojimas ES žemės ūkyje

Tradicinio ūkininkavimo sistemose dažnai naudojami cheminiai pesticidai ⁽¹⁰⁾ – tai pagrindinis būdas užtikrinti, kad dėl kenkėjų nebūtų prarandamas derlius. Nors šios cheminės medžiagos naudojamos konkreitiems kenkėjams naikinti, jos taip pat daro žalingą poveikį netiksliniams organizmams, be kita ko, gyvenantiems vandens ekosistemose. Pesticidų naudojimas – vienas iš pagrindinių biologinės įvairovės nykimo veiksnių. Kitose ūkininkavimo sistemose su kenkėjais kovojama kitaip, pavyzdžiui, agroekologinėse sistemose kenkėjų populiacijoms kontroliuoti taikomi labiau biologine įvairove grindžiami metodai ir kiti necheminiai sprendimai ⁽¹¹⁾. Ūkininkaujant ekologiškai, naudoti sintetinių pesticidų neleidžiama.

Kasmet ES parduodama apie 350 000 tonų visų rūšių pesticidų. Šis kiekis 2012–2019 m. nesikeitė. Padidėjo necheminių ir nedidelę riziką keliančių cheminių pesticidų pardavimas, tačiau jie vis dar sudaro nedidelę visų parduodamų pesticidų dalį ⁽¹²⁾.

2.3. Biologinė įvairovė ES žemės ūkio ekosistemose

ES biologinės įvairovės strategijos iki 2020 m. vertinime ⁽¹³⁾ pabrėžiama, kad biologinės įvairovės būklė ES žemės ūkio ekosistemose nuo 2010 m. toliau blogėjo, o dėl to dar labiau paspartėjo ankstesniais dešimtmečiais stebėtas biologinės įvairovės nykimas. Ypač sumažėjo pievų drugių, agrarinio kraštovaizdžio paukščių ir pagal Gamtos direktyvas saugomų buveinių bei rūšių, susijusių su žemės ūkio ekosistemomis.

1991–2018 m. pievų drugių populiacijos sumažėjo 25 proc ⁽¹⁴⁾. Remiantis į Europos raudonąją knygą įtrauktų rūšių vertinimu, mažėja maždaug kas trečios rūšies bičių, drugių ir žiedmusių populiacijos, o kas dešimtai bičių ir drugių rūšiai ir kas trečiai žiedmusių rūšių gresia išnykimas ⁽¹⁵⁾. Iš šio vertinimo matyti, kad šiam populiacijų mažėjimui didelės įtakos turi intensyvi žemės ūkio praktika. Plotai, kuriuose intensyviai ūkininkaujama, siejami su didesniu pesticidų naudojimu ir buveinių nykimu, pavyzdžiui, didelės įvairovės kraštovaizdžio elementų, kitų nedirbamų buveinių ar pusiau natūralių pievų netekimu.

Kitaip nei laukinių apdulkintojų, naminių bičių, kaip kontroliuojamų apdulkintojų rūšių, populiacijos ES lygmeniu nemažėja. 2018–2021 m. naminių bičių šeimų skaičius padidėjo 15,7 proc ⁽¹⁶⁾.

1990–2021 m. visų įprastų paukščių populiacijos ES sumažėjo 12 proc., įprastų miško paukščių populiacijos – 5 proc., o įprastų agrarinio kraštovaizdžio paukščių populiacijos per tą patį laikotarpį sumažėjo 36 proc ⁽¹⁷⁾.

Iš 2020 m. Gamtos būklės ataskaitos ⁽¹⁸⁾ matyti, kad daugiau kaip 45 proc. saugomų buveinių ⁽¹⁹⁾, kurios yra priklausomos nuo žemės ūkio arba kurioms jis daro poveikį, išsaugojimo būklė yra bloga. To priežastis yra dvejopa: viena vertus, aktyviau vykdoma tam tikra žemės ūkio praktika, susijusi su dideliu pesticidų naudojimu, intensyviu žemės dirbimu, ganymu ar šienavimu ir pertekliniu kai kurių pievų tręšimu; kita vertus, dėl žemės ūkio veiklos atsisakymo arba žemės naudojimo keitimo nyksta pusiau natūralios buveinės pavyzdžiui, pusiau natūralios pievos, kurios yra svarbios gamtos apsaugai užtikrinti. Iš šios ataskaitos taip pat matyti, kad saugomose pievose, kurios yra ypač svarbios apdulkintojams, palyginti su kitomis saugomomis pievomis, didesnės dalies rūšių išsaugojimo būklė yra bloga ir joms būdingos prastesnės išsaugojimo būklės tendencijos.

⁽¹⁰⁾ Cheminiai pesticidai susidaro natūraliai arba yra žmogaus sukurti (sintetiniai pesticidai). Šiame komunikate sąvoka „pesticidai“ reiškia augalų apsaugos produktus, kaip apibrėžta 2009 m. spalio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1107/2009 dėl augalų apsaugos produktų pateikimo į rinką ir panaikinant Tarybos direktyvas 79/117/EEB ir 91/414/EEB (OL L 309 2009.11.24, p. 1); jie apima cheminius pesticidus (sukurtus žmogaus arba susidarancius natūraliai, pavyzdžiui, augalų ekstraktus) ir necheminius pesticidus, pvz., mikroorganizmus.

⁽¹¹⁾ Pavyzdžiui, natūralūs kenkėjus naikinantys plėšrūnai, sėjomaina arba mechaninis ravėjimas. Žr. kitus pavyzdžius, pateiktus prie 2009 m. spalio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/128/EB, nustatanti Bendrijos veiksmų pagrindus siekiant tausiojo pesticidų naudojimo (OL L 309 2009.11.24, p. 71) III priede išvardytų integruotosios kenkėjų kontrolės principų.

⁽¹²⁾ Eurostatas, pesticidų pardavimas pagal veikliųjų medžiagų kategorijas (2023 m.).

⁽¹³⁾ SWD(2022) 284 final.

⁽¹⁴⁾ Europos aplinkos agentūra, Europos pievų drugių indeksas (2019 m.).

⁽¹⁵⁾ <https://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/redlist>.

⁽¹⁶⁾ https://agriculture.ec.europa.eu/system/files/2022-10/market-presentation-honey_autumn2022_en.pdf.

⁽¹⁷⁾ Eurostatas, įprastų paukščių populiacijų indeksai (2022 m.).

⁽¹⁸⁾ Europos aplinkos agentūra, (2020), „Gamtos padėtis ES. 2013–2018 m. ataskaitų pagal gamtos direktyvas rezultatai“.

⁽¹⁹⁾ 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos Direktyva 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (OL L 206 1992.7.22, p. 7). I priede išvardytos buveinės.
https://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/habitatsdirective/index_en.htm

Kaip nurodyta komunikate „Naujas apdulkintojų politikos kursas“⁽²⁰⁾ ir matyti iš įrodymų, biologinė įvairovė ir apdulkintojai nyksta ne tik dėl intensyvios žemės ūkio veiklos ir pesticidų naudojimo, bet ir dėl kitų veiksnių, be kita ko, žemės naudojimo keitimo ir urbanizacijos, klimato kaitos ir invazinių svetimų rūšių.

2.4. ES politikos aplinkybės

Nuo 2019 m. liepos mėn., kai organizatoriai pateikė šią Europos piliečių iniciatyvą, praėjo daugiau kaip treji su puse metų, nes dėl COVID-19 pandemijos buvo pratęstas parašų rinkimo laikotarpis. Per šį laikotarpį ES politikos sistema labai pasikeitė. 2019 m. gruodžio mėn. Komisija priėmė Europos žaliąjį kursą⁽²¹⁾ – naujovišką augimo strategiją, kuria siekiama skatinti ekonomiką, gerinti žmonių sveikatą ir gyvenimo kokybę bei rūpintis gamta. Tvarios maisto sistemos yra svarbus Europos žaliojo kurso elementas. Be to, 2021 m. gruodžio mėn. teisėkūros institucijos patvirtino Komisijos 2018 m. birželio mėn. pasiūlytą pertvarkytą ES bendrą žemės ūkio politiką (BŽŪP)⁽²²⁾, o 2023 m. sausio 1 d. įsigaliojo valstybių narių strateginiai planai. Jie bus labai svarbūs padedant įgyvendinti su žemės ūkio sektoriumi susijusius Žaliojo kurso tikslus.

2020 m. gegužės mėn. priimtos ES strategija „Nuo ūkio iki stalo“⁽²³⁾ ir 2030 m. biologinės įvairovės strategija⁽²⁴⁾ bei 2021 m. gegužės mėn. priimtas ES nulinės taršos veiksmų planas⁽²⁵⁾ yra pavyzdinės Europos žaliojo kurso iniciatyvos. Remdamasi strategija „Nuo ūkio iki stalo“ ir Biologinės įvairovės strategija, Komisija 2022 m. birželio mėn. priėmė du novatoriškus pasiūlymus: dėl reglamento dėl gamtos atkūrimo⁽²⁶⁾ ir dėl reglamento dėl tausiojo augalų apsaugos produktų naudojimo⁽²⁷⁾. Visos šios iniciatyvos yra tiesiogiai susijusios su nagrinėjama piliečių iniciatyva. Su ja taip pat susijusi Pasaulinė biologinės įvairovės strategija⁽²⁸⁾, dėl kurios 2022 m. gruodžio mėn. susitarta 15-ojoje Biologinės įvairovės konvencijos šalių konferencijoje.

Atsižvelgdama į Rusijos agresijos karą prieš Ukrainą ir maisto įperkamumo klausimą, susijusį su didele infliacija ir maisto kainomis, Komisija paskelbė keletą politikos dokumentų⁽²⁹⁾ dėl apsirūpinimo maistu užtikrinimo, trąšų prieinamumo ir jų naudojimo efektyvumo. Juose pabrėžiama, kad geriausias būdas užtikrinti žemės ūkio sektoriaus atsparumą Europos Sąjungoje ir pasaulyje – pereiti prie tvarios maisto gamybos. Po 2021 m. JT aukščiausiojo lygio susitikimu maisto sistemų klausimais, Komisija įsitraukė, kaip aktyvi partnerė, į aštuonias maisto sistemų koalicijas, visų pirma į agroekologijos koaliciją, kuri siekia populiarinti agroekologinę praktiką ir agroekologijos vertės grandines. Šios koalicijos rodo konkretų ES ryžtą daugiašaliuose forumuose skatinti pertvarką, vedančią į tvarias maisto sistemas. Ši piliečių iniciatyva papildo viešas diskusijas, taip pat vykstančias tarptautiniu lygmeniu, apie tai, kaip šią pertvarką pasiekti veiksmingai.

3. ATSAKAS Į EUROPOS PILIEČIŲ INICIATYVĄ

3.1. Piliečių prašymas: laipsniškai atsisakyti sintetinių pesticidų naudojimo ES žemės ūkyje: 80 proc. pavojingiausių uždrausti iki 2030 m., o visus likusius – iki 2035 m.

2009 m. priimta Tausiojo pesticidų naudojimo direktyva⁽³⁰⁾ siekiama mažinti pesticidų naudojimo keliamą riziką ir poveikį žmonių sveikatai ir aplinkai. Vienas iš pagrindinių jos elementų yra integruotoji kenkėjų kontrolė, kuri skatina auginti sveikus pasėlius ir vykdyti natūralią kenkėjų kontrolę, cheminę kontrolę taikant tik kraštutiniu atveju.

⁽²⁰⁾ COM(2023) 35 final,

⁽²¹⁾ COM(2019) 640 final,

⁽²²⁾ https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/cap-glance_lt.

⁽²³⁾ COM(2020) 381 final,

⁽²⁴⁾ COM(2020) 380 final,

⁽²⁵⁾ COM(2021) 400 final,

⁽²⁶⁾ COM(2022) 304 final,

⁽²⁷⁾ COM(2022) 305 final,

⁽²⁸⁾ <https://www.cbd.int/article/cop15-final-text-kunming-montreal-gbf-221222>.

⁽²⁹⁾ COM(2022) 133 final, COM(2022) 590 final, SWD(2023) 4 final.

⁽³⁰⁾ 2009 m. spalio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/128/EB, nustatanti Bendrijos veiksmų pagrindus siekiant tausiojo pesticidų naudojimo (OL L 309 2009.11.24, p. 71).

Imdamasi veiksmų dėl ankstesnės 2017 m. pateiktos Europos piliečių iniciatyvos „Uždrausti glifosatą ir apsaugoti žmones ir aplinką nuo toksiškų pesticidų“⁽³¹⁾, Komisija daugiausia dėmesio skyrė skatinimui įgyvendinti Tausiojo pesticidų naudojimo direktyvą ir suderintų rizikos rodiklių nustatymui, kad būtų galima stebėti tendencijas ES lygmeniu. Komisija įsipareigojo naudotis gaunamais duomenimis būsimoms politikos galimybėms nustatyti ir vėliau iš naujo įvertinti padėtį, pirmiausia įgyvendinimo ataskaitoje. Be to, 2019 m. buvo priimtas Reglamentas dėl ES vykdomo rizikos vertinimo maisto grandinėje skaidrumo ir tvarumo⁽³²⁾.

Iš rodiklių matyti, kad nuo 2015–2017 m. iki 2020 m. cheminių pesticidų naudojimas ir rizika sumažėjo 14 proc., o pavojingesnių pesticidų naudojimas – 26 proc.⁽³³⁾. Naudojama daugiau mažesnės rizikos pesticidų, kurių vienam hektarui sunaudojami didesni kiekiai, ir tuo paaiškinama, kodėl bendras pardavimo lygis išliko nepakitęs. Vis dėlto atlikus Tausiojo pesticidų naudojimo direktyvos vertinimą paaiškėjo, kad tebėra su jos įgyvendinimu ir vykdymo užtikrinimu susijusių trūkumų ir kad jos tikslai dar nepakankamai pasiekti⁽³⁴⁾.

Europos žaliojo kurso dokumentuose paskelbtas plataus užmojo tikslas gerokai sumažinti cheminių pesticidų naudojimą ir jų riziką. Pagal strategiją „Nuo ūkio iki stalo“ Komisija įsipareigojo imtis veiksmų ir iki 2030 m. 50 proc. sumažinti bendrą cheminių pesticidų naudojimą ir jų keliamą riziką ir tiek pat sumažinti pavojingesnių pesticidų naudojimą.

2022 m. birželio mėn. Komisijos priimtame pasiūlyme dėl Tausiojo augalų apsaugos produktų naudojimo reglamento buvo pasiūlyti teisiškai privalomi tikslai iki 2030 m. ES lygmeniu 50 proc. sumažinti cheminių pesticidų naudojimą bei riziką ir pavojingesnių pesticidų naudojimą, taip pat integruotosios kenkėjų kontrolės tobulinimo priemonės. Šiuo pasiūlymu valstybės narės įpareigojamos patvirtinti teisiškai privalomus nacionalinius tikslus, atitinkančius ES lygmeniu nustatytus tikslus. Juo taip pat apribojamas pesticidų naudojimas jautrioje teritorijose, be kita ko, vietovėse, kuriose gyvena apdulkintųjų rūšys, kurioms gresia išnykimas.

Pasiūlyme dėl Tausiojo augalų apsaugos produktų naudojimo reglamento pripažįstama iniciatyvos „Saugokime bites ir ūkininkus!“ svarba ir būtinybė mažinti cheminių pesticidų naudojimą. Šiuo metu šis pasiūlymas svarstomas Europos Parlamente ir Taryboje.

Pasiūlyme dėl Tausiojo augalų apsaugos produktų naudojimo reglamento nustatyti tikslai padeda įgyvendinti ES pagal 2022 m. gruodžio mėn. priimtą Pasaulinę biologinės įvairovės strategiją prisiimtą įsipareigojimą iki 2030 m. bent perpus sumažinti bendrą pesticidų riziką⁽³⁵⁾.

Atlikdama poveikio vertinimą, kuriuo grindžiamas pasiūlymas dėl Tausiojo augalų apsaugos produktų naudojimo reglamento, Komisija nagrinėjo, ar būtų tinkama nustatyti didesnius nei 50 proc. tikslus. Nustatant bet kokius aplinkos srities tikslus ES lygmeniu, reikia rasti kompromisą tarp trijų tarpusavyje susijusių veiksnių: aplinkos ir žmonių sveikatos apsaugos, politinio įgyvendinamumo ir ekonominio gyvybingumo. Atlikus poveikio vertinimą paaiškėjo, kad didžiausią teigiamą poveikį žmonių sveikatai ir aplinkai darytų tikslas pesticidų naudojimą sumažinti 70–80 proc. Kadangi iki to laiko, kai bus sukurta alternatyvios priemonės, ūkininkavimo praktika reikėtų pakeisti greitai ir iš esmės, tikėtina, kad tai turėtų didesnę poveikį pasėlių derliui, o vėliau didžiausias ekonomines sąnaudas patirtų ne tik ūkininkai, bet ir visa ekonomika bei vartotojai. Komisija laikėsi nuomonės, kad 50 proc. tikslas yra tinkamiausias ir labiausiai subalansuotas būdas apsaugoti aplinką ir žmonių sveikatą ir išvengti didelių pasekmių maisto įperkamumui⁽³⁶⁾.

Pagal pasiūlymą dėl Tausiojo augalų apsaugos produktų naudojimo reglamento Komisija praėjus ketveriems metams nuo to reglamento taikymo pradžios atliks vertinimą ir nustatys pažangą, padarytą mažinant pesticidų riziką ir naudojimą. Svarbūs veiksniai, į kuriuos turi būti atsižvelgiama vertinant pažangą, padarytą siekiant reglamento tikslų, bus integruotosios kenkėjų kontrolės, ekologinio ūkininkavimo ir tiksliojo ūkininkavimo praktikos taikymo pokyčiai.

⁽³¹⁾ <https://europa.eu/citizens-initiative/select-language?destination=/initiatives/details/2017/000002>.

⁽³²⁾ 2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2019/1381 dėl ES vykdomo rizikos vertinimo maisto grandinėje skaidrumo ir tvarumo, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (EB) Nr. 178/2002, (EB) Nr. 1829/2003, (EB) Nr. 1831/2003, (EB) Nr. 2065/2003, (EB) Nr. 1935/2004, (EB) Nr. 1331/2008, (EB) Nr. 1107/2009, (ES) 2015/2283 ir Direktyva 2001/18/EB (OL L 231 2019.9.6, p. 1).

⁽³³⁾ https://food.ec.europa.eu/plants/pesticides/sustainable-use-pesticides/farm-fork-targets-progress/eu-trends_en.

⁽³⁴⁾ Žr. Tausiojo pesticidų naudojimo direktyvos vertinimą, pateiktą Komisijos tarnybų darbinio dokumento SWD(2022) 170 (2/2 dalis) 8 priede; 2019 m. Europos Parlamento rezoliuciją dėl Direktyvos 2009/128/EB dėl tausiojo pesticidų naudojimo įgyvendinimo; Europos Audito Rūmų specialiąją ataskaitą Nr. 05/2020 „Tausus augalų apsaugos produktų naudojimas: ribota pažanga vertinant ir mažinant rizikas“.

⁽³⁵⁾ <https://www.cbd.int/article/cop15-final-text-kunming-montreal-gbf-221222>, žr. 7 tikslą.

⁽³⁶⁾ SWD(2022) 170 final.

Pasiūlyme dėl Tausiojo augalų apsaugos produktų naudojimo reglamento nustatyti įpareigojimai ūkininkams integruotosios kenkėjų kontrolės srityje vadovautis sprendimų priėmimo medžio principu, kad jie visada pirmiausia ieškotų alternatyvų cheminiam pesticidams. Jei žemės ūkio kultūros valstybėse narėse užima 90 proc. žemės ūkio naudmenų ploto, ūkininkai būtų įpareigoti laikytis išsamių nacionalinių taisyklių dėl konkrečių žemės ūkio kultūrų, kuriose integruotosios kenkėjų kontrolės principai yra pritaikyti jų vietos sąlygoms. Komisija ketina aktyviai padėti valstybėms narėms rengti tokias taisykles ir stebėti, kaip jos tai daro. Šiuo tikslu Komisija ketina pagal programą LIFE pradėti įgyvendinti projektą, susijusį su pagalba valstybėms narėms rengiant šias taisykles. Jis būtų grindžiamas bandomuoju projektu „Ūkininkams skirtas integruotosios kenkėjų kontrolės priemonių rinkinys“⁽³⁷⁾, kurio metu buvo analizuojami naudojimosi integruotosios kenkėjų kontrolės metodais veiksniai ir kliūtys bei sukaupta praktika.

Norint mažinti cheminių pesticidų naudojimą, labai svarbu turėti alternatyvų. Komisija jau ėmėsi svarbių veiksmų, kad pagerintų šią padėtį. Ji pagal Augalų apsaugos produktų reglamentą⁽³⁸⁾ priėmė keturis įgyvendinimo reglamentus⁽³⁹⁾, kuriais peržiūrimi atliekant biologinių pesticidų, kurių sudėtyje yra mikroorganizmų, autorizaciją taikomi duomenų pateikimo reikalavimai, patvirtinimo kriterijai ir vertinimo metodikos, kad būtų paspartintas jų pateikimas į rinką. Įgyvendinant iniciatyvą „Geresnis mokymas rūpinantis maisto sauga“⁽⁴⁰⁾ yra suteikta mokymo galimybių, kad būtų galima įgyti praktinės patirties mikroorganizmų, naudojamų kaip pesticidai, rizikos vertinimų atlikimo, integruotosios kenkėjų kontrolės įgyvendinimo ir kontroliavimo ūkių lygmeniu bei pesticidų skleidimo įrangos išbandymo srityse. Komisija taip pat pagal Bendrosios rinkos programą paskelbė kvietimą teikti pasiūlymus dėl finansinių dotacijų valstybėms narėms (per penkerius metus bus paskirstyta 10 mln. EUR), kuriomis siekiama didinti jų gebėjimus vertinti paraiškų dokumentus, visų pirma susijusius su mikroorganizmais. Įgyvendinant keletą pagal programas „Europos horizontas“ ir „Horizontas 2020“ vykdomų mokslinių tyrimų projektų daugiausia dėmesio skiriama cheminių pesticidų alternatyvų paieškai ir suderintam integruotosios kenkėjų kontrolės priemonių ir technologijų naudojimui.

Mažinti priklausomybę nuo pesticidų taip pat padeda naujų kenkėjams atsparių augalų veislių kūrimas. Šį procesą gali paspartinti visų rūšių selekcijos metodai, įskaitant naujus genomikos metodus, todėl Komisija 2023 m. pateiks teisės akto pasiūlymą dėl jų naudojimo. Šia kryptimi pagal programas „Horizontas 2020“ ir „Europos horizontas“ taip pat remiama keletas kenkėjams ir klimato kaitai atsparių augalų veislių kūrimo projektų.

Pasiūlyme dėl Tausiojo augalų apsaugos produktų naudojimo reglamento numatyta, kad ūkininkams pagal BŽŪP pereinamuoju penkerių metų laikotarpiu gali būti kompensuojamos bet kokios su naujų reikalavimų laikymusi susijusios išlaidos. Šiomis nuostatomis būtų papildoma daug pagal naująją BŽŪP (pavyzdžiui, ekologines sistemas arba kaimo plėtros iniciatyvas) jau numatytų intervencinių priemonių, kuriomis siekiama remti tausųjį pesticidų naudojimą (žr. 3.3.2 skyrių). Tai sudarys sąlygas BŽŪP atlikti labai svarbią funkciją – padėti ūkininkams pereiti prie tausiosios pesticidų naudojimo.

Kad atitinkamą pesticidą būtų galima naudoti, valstybės narės turi jį autorizuoti pagal Augalų apsaugos produktų reglamentą. Taikydama vieną griežčiausių pasaulyje reguliavimo sistemų⁽⁴¹⁾, ES užtikrina aukštus žmonių ir gyvūnų sveikatos bei aplinkos, įskaitant bites, saugos standartus. Komisija apribojo arba uždraudė bitėms pavojingų pesticidų (pvz., neonikotinoidų⁽⁴²⁾ ir sulfoksafloro⁽⁴³⁾) naudojimą ir ėmėsi veiksmų, kad būtų sugriežtintas pesticidų bitėms keliamos rizikos vertinimas⁽⁴⁴⁾. Visų pirma, Komisija 2019 m. paprašė Europos maisto saugos tarnybos (EFSA) atnaujinti gairių dėl bičių dokumentą, kad būtų visapusiškai atsižvelgiama į naujas mokslo žinias. EFSA dabar baigia atlikti šią peržiūrą. Kai EFSA priims peržiūrėtą gairių dėl bičių dokumentą, Komisija iš dalies pakeis susijusius įgyvendinimo reglamentus ir sieks, kad šį gairių dokumentą patvirtintų valstybės narės. Komisija taip pat ėmėsi sudaryti darbo planą, kad būtų parengti visi būtini ir dar nepriimti pesticidų išbandymo su apdulkintojais protokolai, daugiausia dėmesio skiriant laukinėms rūšims.

⁽³⁷⁾ <https://agrilpm.eu>.

⁽³⁸⁾ https://food.ec.europa.eu/plants/pesticides/micro-organisms_en

⁽³⁹⁾ 2009 m. spalio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1107/2009 dėl augalų apsaugos produktų pateikimo į rinką ir panaikinantis Tarybos direktyvas 79/117/EEB ir 91/414/EEB (OL L 309 2009.11.24, p. 1).

⁽⁴⁰⁾ <https://better-training-for-safer-food.ec.europa.eu/training/?redirect=0>.

⁽⁴¹⁾ https://food.ec.europa.eu/plants/pesticides_en

⁽⁴²⁾ https://food.ec.europa.eu/plants/pesticides/approval-active-substances/renewal-approval/neonicotinoids_en

⁽⁴³⁾ Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2022/686 2022 m. balandžio 28 d. kuriuo dėl veikliosios medžiagos sulfoksafloro patvirtinimo sąlygų iš dalies keičiami įgyvendinimo reglamentai (ES) 2015/1295 ir (ES) Nr. 540/2011 (OL L 126 2022.4.29, p. 18).

⁽⁴⁴⁾ https://food.ec.europa.eu/plants/pesticides/protection-bees_en.

Apdulkintojų populiacijų mažėjimas – pasaulinis reiškinys. Todėl Komisija neseniai priėmė reglamentą ⁽⁴⁵⁾, kuriuo siekiama didžiausią leidžiamąją dviejų ES patvirtinimo netekusių neonikotinoidų (klotianidino ir tiametoksamo) liekanų koncentraciją visuose maisto produktuose sumažinti iki mažiausios koncentracijos, kurią galima išmatuoti taikant naujausias technologijas, neatsižvelgiant į tai, ar produktas pagamintas ES, ar importuotas iš ES nepriklausančių šalių. Komisija taip pat parengė reglamento projektą, kuriuo siekiama nustatyti pesticiduose naudojamų apsauginių medžiagų ir sinergiklių peržiūros ir galimo patvirtinimo ES lygmeniu darbo programą. Ji neseniai priėmė įgyvendinimo reglamentą, kuriuo nustatomos išsamios pesticiduose esančių nepriimtinių koformulantų nustatymo taisyklės ⁽⁴⁶⁾. Abu reglamentai apima poveikį bitėms ir kitiems apdulkintojams.

2022 m. spalio mėn. Komisija, kaip vieną iš nulinės taršos dokumentų rinkinio iniciatyvų, priėmė pasiūlymą dėl teisėkūros procedūra priimamo akto ⁽⁴⁷⁾ dėl paviršinio ir požeminio vandens teršalų, įskaitant pesticidus, sąrašų peržiūros, ir jis šiuo metu svarstomas Europos Parlamente ir Taryboje. Kad atitiktų naujuosius kokybės standartus, valstybės narės turėtų sumažinti išmetamą visų šių teršalų kiekį.

Siekiant paremti taikomas politikos priemones ir parengti teisės aktus, kurie būtų taikomi po 2030 m., reikia turėti geresnių duomenų apie pesticidų naudojimą ir jų buvimą aplinkoje. Duomenų apie pesticidų naudojimą bus gaunama įgyvendinant 2022 m. gruodžio mėn. priimtą Reglamentą dėl žemės ūkio sąnaudų ir produkcijos statistikos ⁽⁴⁸⁾. Komisija pagal Augalų apsaugos produktų reglamentą neseniai priėmė įgyvendinimo reglamentą ⁽⁴⁹⁾, kuriuo nustatomos bendros profesionalių pesticidų naudotojų vedamos apskaitos taisyklės.

Galiausiai Komisija planuoja 2023 m. pateikti pasiūlymą dėl teisiškai privalomų maisto švaistymo mažinimo tikslų ⁽⁵⁰⁾. Išmetami maisto produktai yra žemės ūkio išteklių, įskaitant pesticidus, švaistymas. Komisija planuoja 2023 m. pateikti pasiūlymą dėl tvarių maisto sistemų teisės aktų sistemos ⁽⁵¹⁾, kurioje būtų nustatytos bendros apibrėžtys, bendrieji principai ir tikslai, kad tvarumo aspektas būtų integruotas į su maistu susijusias politikos sritis.

3.2. **Piliečių prašymas: žemės ūkio vietovėse atkurti gamtines ekosistemas, kad ūkininkavimas taptų biologinės įvairovės atsikūrimo ramsčiu**

Antrasis Europos piliečių iniciatyvos tikslas – žemės ūkio vietovėse atkurti gamtines ekosistemas, kad ūkininkavimas taptų biologinės įvairovės atsikūrimo ramsčiu, – atitinka 2030 m. biologinės įvairovės strategijoje nustatytą ES tikslą įgyvendinant platesnio masto ES gamtos atkūrimo planą sugrąžinti gamtą į žemės ūkio paskirties žemę. Šioje strategijoje pabrėžiamas itin svarbus žemės ūkio sektoriaus vaidmuo išsaugant biologinę įvairovę ir pripažįstama, kad ūkininkai yra mūsų žemės sergėtojai, kurie turėtų būti remiami ir skatinami pereiti prie tvarios žemėtvarkos.

Siekiant suteikti daugiau erdvės gamtai, biologinės įvairovės strategijoje nustatyta, kad bent 10 proc. žemės ūkio paskirties žemės turėtų sudaryti didelės įvairovės kraštovaizdžio elementai. Šie elementai padeda daugelį rūšių aprūpinti labai svarbiais ištekliais, pavyzdžiui, pašarais, lizdų sukimo ir veisimosi vietomis. Be to, šioje strategijoje numatyta, kad gerokai dažniau turėtų būti taikoma agroekologinė praktika, o strategijoje „Nuo ūkio iki stalo“ yra iškeltas tikslas, kad ekologiniam

⁽⁴⁵⁾ Komisijos reglamentas (ES) 2023/334 2023 m. vasario 2 d. kuriuo dėl didžiausios leidžiamosios klotianidino ir tiametoksamo liekanų koncentracijos tam tikruose produktuose arba ant jų iš dalies keičiamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 396/2005 II ir V priedai (OL L 47 2023.2.15, p. 29).

⁽⁴⁶⁾ Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2023/574 2023 m. kovo 13 d. kuriuo pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1107/2009 nustatomos išsamios taisyklės, pagal kurias nustatomi nepriimtini koformuliantai augalų apsaugos produktuose (OL L 75 2023.3.14, p. 7).

⁽⁴⁷⁾ COM(2022) 540 final, kuriuo keičiamos Vandens pagrindų direktyva, Aplinkos kokybės standartų direktyva ir Požeminio vandens direktyva.

⁽⁴⁸⁾ Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2022/2379 2022 m. lapkričio 23 d. dėl žemės ūkio sąnaudų ir produkcijos statistikos, kuriuo iš dalies keičiamas Komisijos reglamentas (EB) Nr. 617/2008 ir panaikinami Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (EB) Nr. 1165/2008, (EB) Nr. 543/2009 bei (EB) Nr. 1185/2009 ir Tarybos direktyva 96/16/EB (OL L 315 2022.12.7, p. 1).

⁽⁴⁹⁾ Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2023/564 2023 m. kovo 10 d. dėl profesionalių naudotojų pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1107/2009 vedamos augalų apsaugos produktų apskaitos turinio ir formos (OL L 74 2023.3.13, p. 4).

⁽⁵⁰⁾ https://food.ec.europa.eu/safety/food-waste/eu-actions-against-food-waste/food-waste-reduction-targets_en.

⁽⁵¹⁾ https://food.ec.europa.eu/horizontal-topics/farm-fork-strategy/legislative-framework_en.

ūkininkavimui būtų naudojama bent 25 proc. žemės ūkio paskirties žemės. Taip gamybai naudojamose žemės ūkio kraštovaizdžių dalyse bus sukurta biologinei įvairovei skirta erdvė ir atsiras papildomas akstinas pereiti prie tvarios maisto gamybos sistemos. Siekdama įgyvendinti ES tikslą ir padėti ekologinio ūkininkavimo sektoriui išnaudoti visą savo potencialą, Komisija parengė 2021–2027 m. ES ekologinės gamybos veiksmų planą ⁽⁵²⁾.

Siekiant padėti atkurti biologinę įvairovę žemės ūkio ekosistemose, taip pat labai svarbu mažinti cheminių teršalų ir kitų medžiagų daromą poveikį. Tai visų pirma susiję ne tik su pesticidais, kaip aprašyta ankstesniame skyriuje, bet ir su trąšose esančių maisto medžiagų praradimu. Biologinės įvairovės strategijoje nustatytas tikslas iki 2030 m. bent 50 proc. sumažinti žemės ūkyje prarandamų maisto medžiagų kiekį, kartu užtikrinant, kad nesumažėtų dirvožemio derlingumas. Tai bus pasiekta imantis įvairių priemonių, be kita ko, įgyvendinant Integruoto maisto medžiagų valdymo veiksmų planą ⁽⁵³⁾.

Siekdama visoje Europoje atkurti pažeistas ekosistemas ir sudaryti sąlygas ilgalaikiam pastoviam didele biologine įvairove pasižyminčios ir atsparios gamtos atkūrimui, Komisija 2022 m. birželio mėn. priėmė pirmąją visą ES apimančią pasiūlymą dėl reglamento dėl gamtos atkūrimo ⁽⁵⁴⁾. Jame nustatytas bendras gamtos atkūrimo tikslas ir privalomi konkrečių ekosistemų tikslai. Veiksmai, kuriais siekiama atkurti gamtą žemės ūkio paskirties žemėje, apima ekosistemų funkcijų ir paslaugų, kurių viena svarbiausių yra gyvūnų atliekamas apdulkinimas, atkūrimą. Siūlomi įpareigojimai dėl žemės ūkio ekosistemų apima tokius aspektus kaip pievų drugių ir agrarinio kraštovaizdžio paukščių populiacijų, taip pat durpynų drėgnumo atkūrimas ir žemės ūkio paskirties žemės, kuriai būdingi didelės įvairovės kraštovaizdžio elementai, dalies didinimas.

Siūlomame Gamtos atkūrimo teisės akte nustatytas konkretus teisiškai privalomas tikslas valstybėms narėms iki 2030 m. sustabdyti apdulkintojų populiacijų mažėjimą ir jas pradėti didinti, taip pat numatytas reguliarios apdulkintojų stebėsenos metodas. Pagal šį Komisijos pasiūlymą valstybės narės turėtų pateikti Komisijai nacionalinius atkūrimo planus, kuriuose būtų nurodyta, kaip jos sieks nustatytą tikslą. Jos taip pat turėtų stebėti pažangą ir teikti pažangos ataskaitas.

Su gamtos atkūrimu susijusių veiksmų reikia imtis žemės atžvilgiu. 2021 m. lapkričio mėn. Komisija priėmė ES 2030 m. dirvožemio strategiją ⁽⁵⁵⁾. Joje pabrėžiama dirvožemio biologinės įvairovės svarba gerai ekosistemų būklei ir nustatyti konkretūs veiksmai, kuriuos vykdant siekiama geriau suprasti ir apsaugoti dirvožemio biologinę įvairovę, be kita ko, pagal programą „Europos horizontas“ įgyvendinant *Europos dirvožemio būklės gerinimo misiją* ⁽⁵⁶⁾. Dirvožemio biologinės įvairovės nykimo sustabdymas ir vėlesnis jos didinimas sustabdžius jos nykimą yra esminiai šios strategijos vizijos iki 2050 m. užtikrinti gerą dirvožemio būklės aspektai. Kad ši vizija taptų tikrove, Komisija planuoja 2023 m. priimti pasiūlymą dėl geros dirvožemio būklės teisės akto.

Pagal naująją 2023–2027 m. bendrą žemės ūkio politiką (BŽŪP), palyginti su ankstesne politika, gerokai padidintas aplinkosaugos užmojų lygis. Visų pirma, į ją įtrauktos aplinkosaugos sąlygos, kurias turi atitikti visi BŽŪP paramą gaunantys ūkininkai ⁽⁵⁷⁾ ir kurios taikomos apie 90 proc. ES žemės ūkio paskirties žemės. Šios sąlygos apima geros agrarinės ir aplinkosaugos žemės būklės (GAAB) standartus; kai kuriais iš jų siekiama apsaugoti ir atkurti biologinę įvairovę. Pavyzdžiui, ūkininkai turi 4 proc. ariamosios žemės skirti negamybiniais objektams ir plotams, kaip antai gyvatvorėms, tvenkiniams, palaukėms, gėlynų juostoms ir pūdymui. Tai taikoma visiems ūkininkams, gaunantiems bet kokias žemės plotu ar laikomų gyvulių skaičiumi grindžiamas BŽŪP išmokas. Pagal kitą GAAB standartą reikalaujama, kad palei vandentakius ūkininkai įrengtų apsaugines juostas, kuriose nebūtų naudojami pesticidai ir trąšos.

Be šių sąlygų, įgyvendinant 2023–2027 m. BŽŪP bus remiami ūkininkai, savanoriškai taikantys tvaresnę praktiką. Šiai su aplinka ir klimatu susijusiai pertvarkai remti iki 2027 m. skirta beveik 100 mlrd. EUR, t. y. trečdalis BŽŪP biudžeto. Šiam tikslui pasiekti valstybės narės rengia naujas ekologines sistemas, pagal kurias ne mažiau kaip 25 proc. biudžeto skiriama tiesioginėms išmokoms, taip pat kaimo plėtros priemonės, pagal kurias ne mažiau kaip 35 proc. biudžeto skiriama aplinkosaugos praktikai (žr. 3.3 skyrių).

⁽⁵²⁾ COM(2021) 141 final/2.

⁽⁵³⁾ https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12899-Nutrients-action-plan-for-better-management_lt.

⁽⁵⁴⁾ COM(2022) 304 final,

⁽⁵⁵⁾ COM(2021) 699 final,

⁽⁵⁶⁾ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe/eu-missions-horizon-europe/soil-health-and-food_en.

⁽⁵⁷⁾ Bet kokia parama, gaunama remiantis žemės plotu arba gyvulių skaičiumi.

Galiausiai 2023 m. sausio 24 d. Europos Komisija priėmė komunikatą „Naujas apdulkintojų politikos kursas“⁽⁵⁸⁾, kuriuo peržiūrima 2018 m. ES iniciatyva dėl apdulkintojų. Tai yra atsakas į vis dažnesnius raginimus imtis veiksmų siekiant gerinti apdulkintojų apsaugą ir šalinti jų populiacijų mažėjimo priežastis bei padarinius apsirūpinimo maistu saugumui, žmonių sveikatai, gyvenimo kokybei ir ekosistemoms, be kita ko, išsakytus Europos Audito Rūmų ataskaitoje⁽⁵⁹⁾ ir Europos piliečių iniciatyvoje „Saugokime bites ir ūkininkus!“. Jis grindžiamas išsamiomis konsultacijomis ir yra 2021 m. gegužės mėn. atliktos Iniciatyvos dėl apdulkintojų peržiūros⁽⁶⁰⁾ tęsinys. Atlikus šią peržiūrą paaiškėjo, kad iniciatyva tebėra tinkama politikos priemonė, tačiau tam, kad būtų sustabdytas apdulkintojų populiacijų mažėjimas ir kad ši tendencija būtų pakreipta priešinga linkme, dar reikia įveikti daug sunkumų.

Pagal naująją apdulkintojų politikos kursą nustatyta plataus užmojo sistema. Ją sudaro 42 veiksmai, kuriais siekiama šalinti apdulkintojų populiacijų mažėjimo priežastis, gerinti žinias ir sutelkti visus visuomenės subjektus. Visų pirma, ja siekiama:

- i) sukurti patikimą apdulkintojų rūšių ir joms kylančios rizikos stebėjimo sistemą;
- ii) nustatyti pagrindines apdulkintojų teritorijas ir sukurti ekologinių koridorių – vadinamųjų žvimbakių – tinklą, skirtą šioms teritorijoms tinkamai sujungti;
- iii) pagal BŽŪP skatinti apdulkintojams palankią žemės ūkio praktiką;
- iv) mažinti pesticidų naudojimo poveikį apdulkintojams;
- v) sutelkti įmones ir piliečius, visų pirma remiant jaunimo dalyvavimą ir dalyvaujamąjį valdymą, ir
- vi) skatinti veiksmus, kuriais siekiama padėti apdulkintojams nacionaliniu, regionų ir vietos lygmenimis.

Naujuoju apdulkintojų politikos kursu papildomas Komisijos pasiūlymas dėl Gamtos atkūrimo teisės akto ir įgyvendinamas Biologinės įvairovės strategijoje nustatytas išipareigojimas iki 2030 m. sustabdyti laukinių apdulkintojų populiacijų mažėjimą.

3.3. **Piliečių prašymas: žemės ūkį pertvarkyti taip, kad pirmenybė būtų teikiama smulkiajam, įvairiam ir tvariam ūkininkavimui, būtų remiama sparti agroekologinės ir ekologinės praktikos plėtra ir sudaromos sąlygos ūkininkams vykdyti nepriklausomus mokymus ir mokslinius tyrimus, kaip ūkininkauti be pesticidų ir GMO**

Laikui bėgant, į BŽŪP, taikant tokias solidžias priemones kaip kompleksinė parama ir agrarinės aplinkosaugos priemonės, vis labiau įtraukiami aplinkosaugos klausimai. Kaip minėta pirmiau, įgyvendinant naująją 2023–2027 m. politiką imamasi svarbių priemonių, kurios padeda pereiti prie tvaraus ūkininkavimo; tikimasi, kad ši politika reikšmingai prisidės prie plataus užmojo strategijos „Nuo ūkio iki stalo“ ir Biologinės įvairovės strategijos tikslų įgyvendinimo, taip pat padėdama patenkinti šioje Europos piliečių iniciatyvoje išdėstytus prašymus. Remdamosi vietos sąlygų ir poreikių vertinimu, valstybės narės parengė 2023–2027 m. laikotarpio nacionalinius BŽŪP strateginius planus (toliau – planai⁽⁶¹⁾), kuriuose paaiškino, kaip paskirstys paramą, kad būtų pasiekti BŽŪP nustatyti ekonominiai, aplinkos ir socialiniai tikslai.

3.3.1. *Parama smulkiajam ir įvairiam ūkininkavimui*

Įgyvendinant BŽŪP imamasi tolesnių veiksmų, kad būtų užtikrintas teisingesnis paramos pajamoms paskirstymas ir parama būtų skiriama tiems ūkiams, kuriems jos reikia labiausiai, visų pirma mažiesiems ir vidutiniams ūkiams. Pagal ją, siekiant mažinti nuolatinį iš žemės ūkio veiklos gaunamų pajamų ir vidutinio darbo užmokesčio visoje ekonomikoje atotrūkį, taip pat skirtingose žemės ūkio šakose ir įvairių rūšių ūkiuose gaunamų pajamų skirtumus, per metus skiriama beveik 29 mlrd. EUR. Smulkesni ūkininkai gali gauti didesnę paramą pajamoms pasinaudodami papildomomis išmokomis, kuriomis parama pajamoms perskirstoma iš didesnių ūkių.

Pagal BŽŪP toliau bus remiamas bitininkystės sektorius, o ES metinis įnašas pagal dabartinius planus sieks 60 mln. EUR. Parama gali būti teikiama techninei pagalbai, mokymo ir konsultavimo paslaugoms, moksliniams tyrimams, bitininkystės produktų ir bičių nykimo laboratoriniams tyrimams, reklamai ir rinkodarai. Pagal BŽŪP taip pat remiamos investicijos, kuriomis siekiama gerinti gamybą, kovoti su kenkėjais ir ligomis ir išvengti nepalankių klimato sąlygų daromos žalos.

⁽⁵⁸⁾ COM(2023) 35 final,

⁽⁵⁹⁾ Europos Audito Rūmų specialioji ataskaita Nr. 15/2020 „Laukinių apdulkintojų apsauga Europos Sąjungoje – Komisijos iniciatyvos nebuvo vaisingos“.

⁽⁶⁰⁾ COM(2021) 261 final,

⁽⁶¹⁾ Yra parengti 28 BŽŪP strateginiai planai: po vieną kiekvienai iš 27 ES valstybių narių ir du Belgijoje.

Kalbant apie įvairių ūkininkavimą, pagal BŽŪP remiamos ūkininkų pajamos, ir ji prisideda prie geografinės pusiausvyros ES užtikrinimo išlaikant žemės ūkį nederlingose vietovėse. Ji padeda mažinti pernelyg didelę specializaciją ir išvengti gamybos koncentracijos produktyviausiose vietovėse, taip kaimo vietovėse išlaikant didesnę gamybos ir ūkininkavimo sistemų įvairovę.

3.3.2. Tvarios, agroekologinės ir ekologinės praktikos rėmimas

Į valstybių narių planus įtrauktomis toliau nurodytomis priemonėmis siekiama padėti ūkininkams pereiti prie atsparaus ir tvaraus ūkininkavimo.

- Žemės ūkio paskirties žemės, dėl kurios bus teikiama parama pesticidų naudojimui ir rizikai mažinti, bendras ES siektinas rodiklis ⁽⁶²⁾ yra didesnis nei 26 proc. Ūkininkai gali teikti paraiškas dėl dalyvavimo integruotosios kenkėjų kontrolės arba kitų rūšių pesticidų valdymo ekologinėse sistemose. Tai apima, pavyzdžiui, cheminės kenkėjų kontrolės uždraudimą (įtraukta į 15 planų) arba pesticidų naudojimo uždraudimą ar jų naudojimo kiekio ar laiko apribojimus (įtraukta į 17 planų). Į 16 planų įtraukta parama pagal kaimo plėtros programas, kurias taikant ribojamas pesticidų naudojimas arba uždraudžiama juos naudoti tam tikrose geografinėse vietovėse, pavyzdžiui, tinklo „Natura 2000“ teritorijose arba geriamojo vandens apsaugos zonose. Kiti kaimo plėtros išipareigojimai yra susiję su tiksliųjų technologijų ir integruotosios kenkėjų kontrolės praktikos naudojimu, pavyzdžiui, tradicinių arba atsparių veislių pasėlių, kuriems reikia naudoti mažiau pesticidų, auginimu arba ekstensyvia sėjomaina, padedančia mažinti kenkėjų antplūdžių tikimybę.
- Apskaičiuota, kad ES siektinas rodiklis, susijęs su parama biologinės įvairovės išsaugojimui ar atkūrimui, yra 31 proc. ES žemės ūkio paskirties žemės (beveik 49,5 mln. hektarų). Visų pirma, parama pagal ekologines sistemas arba kaimo plėtros programas bus skiriama maždaug 2,86 mln. hektarų kraštovaizdžio elementams išlaikyti arba apsaugoti. Tokie kraštovaizdžio elementai apima buveines, palaikančias apdulkintojų gyvenimo ciklą. Pagal ekologines sistemas bus remiamas, pavyzdžiui, medžių ir gyvatvorių sodinimas (įtraukta į 16 planų), paliekamas pūdymas (įtraukta į 17 planų) ir apsauginių juostų, apauginamų žolė, gėlėmis ir medingaisiais pasėliais, įrengimas (įtraukta į 16 planų). Pagal kai kuriuos planus numatyta parama kaimo plėtrai, skirta kraštovaizdžio elementams, įskaitant laukuose arba laukų pakraščiuose augančių gėlynų juostoms. Valstybės narės taip pat siūlo paramą investicijoms į kraštovaizdžio elementų kūrimą. Be to, pagal kai kuriuos planus remiamas tradicinių žemės ūkio gamybos sistemų ir kraštovaizdžių, pavyzdžiui, tradicinių veislių vynuogynų, sodų arba rūšių įvairovę pasižyminčių natūralių pievų, kurios tvarkomos labai ribotai naudojant (arba draudžiant) cheminius pesticidus, išsaugojimas. Be to, į 13 planų įtrauktos išmokos už tinklo „Natura 2000“ teritorijas.
- Taip pat gali būti remiamos viso ūkio sistemos, pavyzdžiui, agrarinė miškininkystė ir agroekologija. ES siektinas rodiklis, susijęs su parama nauju mišku apželdintai žemei, įskaitant agrarinę miškininkystę ir medinius kraštovaizdžio elementus, yra beveik 623 000 hektarų.
- Ekologinio ūkininkavimo srityje leidžiama naudoti tik tuos pesticidus, kurie yra įtraukti į specialų produktų sąrašą, o sintetiniai pesticidai neleidžiami ⁽⁶³⁾. Pagal BŽŪP aktyviai skatinamas ir remiamas ekologinis ūkininkavimas, nes jis padeda siekti strategijos „Nuo ūkio iki stalo“ tikslo užtikrinti, kad iki 2030 m. bent 25 proc. ES žemės ūkio paskirties žemės būtų ūkininkaujama ekologiškai. Visos valstybės narės pagal ekologines sistemas ir (arba) kaimo plėtros programas remia perėjimą prie ekologinio ūkininkavimo ir jo išlaikymą. Šešios valstybės narės į savo planus įtraukė nacionalinius ekologinio ūkininkavimo tikslus iki 2027 m., o 14 valstybių narių – nacionalinius ekologinio ūkininkavimo tikslus iki 2030 m. 19 valstybių narių siekia proporcingai padidinti žemės, kurioje ekologiškai ūkininkaujama, plotą bent 25 proc., palyginti su 2020 m., o devynios iš šių valstybių narių siekia šią dalį padidinti bent du kartus.

Galiausiai ES neseniai priėmė naują ES konkurencijos taisyklių išimtį ⁽⁶⁴⁾, pagal kurią žemės ūkio produktų gamintojai, pavieniui arba kartu su kitais žemės ūkio maisto produktų tiekimo grandinės veiklos vykdytojais, gali sudaryti susitarimus, kurių tikslas – taikyti aukštesnius tvarumo standartus, nei nustatyta pagal ES arba nacionalinę teisę. Tokie susitarimai gali būti susiję su pesticidų naudojimo mažinimu, biologinės įvairovės ir ekosistemų apsauga ir atkūrimu, taip pat su kitais

⁽⁶²⁾ Visų valstybių narių į savo BŽŪP strateginius planus įtrauktų siektinų rodiklių, kurie turi būti pasiekti BŽŪP strateginio plano įgyvendinimo laikotarpio pabaigoje, suma.

⁽⁶³⁾ Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2021/1165 2021 m. liepos 15 d. kuriuo leidžiama ekologinėje gamyboje naudoti tam tikrus produktus ir medžiagas ir sudaromi jų sąrašai (OL L 253 2021.7.16, p. 13).

⁽⁶⁴⁾ Reglamentas (ES) Nr. 1308/2013, kuriuo nustatomas bendras žemės ūkio produktų rinkų organizavimas, 210a straipsnis, įtrauktas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/2117 2021 m. gruodžio 2 d. kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1308/2013, kuriuo nustatomas bendras žemės ūkio produktų rinkų organizavimas, (ES) Nr. 1151/2012 dėl žemės ūkio ir maisto produktų kokybės sistemų, (ES) Nr. 251/2014 dėl aromatizuotų vyno produktų apibrėžties, aprašymo, pateikimo, ženklinimo ir geografinių nuorodų apsaugos ir (ES) Nr. 228/2013, kuriuo nustatomos specialios žemės ūkio priemonės atokiausiems Sąjungos regionams (OL L 435 2021.12.6, p. 262).

aplinkos tikslais, gyvūnų sveikata ir gyvūnų gerove. Pagal šią nuostatą konkurencijos apribojimai yra leidžiami, jei jie būtini numatytam tvarumo standartui pasiekti. Tai reiškia, kad žemės ūkio produktų gamintojai gali tikėtis, pvz., didesnio atlygio, garantijos dėl konkrečių kiekių tiekimo arba kitų grandinės subjektų reklamos jų produktams mainais už su tvarumu susijusius patobulinimus.

3.3.3. Sąlygų ūkininkams vykdyti nepriklausomus mokymus ir mokslinius tyrimus, kaip ūkininkauti be pesticidų ir GMO, sudarymas

Vykstant šiai ekologiškai pertvarkai labai svarbu teikti konsultacijas ūkininkams, nes tai dažnai padeda jiems diegti naujus metodus, galbūt naudojant naujas medžiagas, arba efektyviai valdyti išteklius ir sąnaudas. Dauguma valstybių narių planuoja naudoti pagal BŽŪP teikiamą finansavimą konsultavimo paslaugoms remti. Valstybės narės taip pat turi užtikrinti, kad būtų teikiamos nešališkos konsultacijos ir kad konsultantai turėtų tinkamą kvalifikaciją, būtų tinkamai parengti ir neišsiveltų į interesų konfliktą. Žemės ūkio žinių ir inovacijų sistema ⁽⁶⁵⁾ siekiama užtikrinti, kad konsultantai būtų susipažinę su moksliniais tyrimais ir informuoti apie naujausius metodus bei novatorišką praktiką.

Komisija, rengdama praktinius ir kitokius seminarus, toliau remis ir skatins valstybių narių ir kitų suinteresuotųjų subjektų keitimąsi geriausios patirties pavyzdžiais BŽŪP tinkle ⁽⁶⁶⁾. Į šiuos veiksmus bus įtraukiami konsultantai, kurie savo ruožtu galės teikti kokybiškesnes konsultacijas ūkininkams vietoje.

Kalbant apie mokslinius tyrimus, 2024 m. pagal ES programą „Europos horizontas“ bus užmegzta partnerystė ⁽⁶⁷⁾ su valstybėmis narėmis; jos tikslas bus stiprinti žinių bazę ir parengti sprendimus bei priemones, kuriais būtų grindžiama agroekologinė pertvarka Europoje. Įgyvendinant šią partnerystę bus nagrinėjama, kaip agroekologija gali tapti pagrindine priemone siekiant sumažinti ir laipsniškai nutraukti pesticidų naudojimą žemės ūkyje ir kuo labiau padidinti ūkininkavimo indėlį į biologinės įvairovės apsaugą ir gamtos atkūrimą. Be to, šiuo metu pagal programą „Europos horizontas“ finansuojama daugiau kaip 30 mokslinių tyrimų projektų, kuriems skirtas ne mažiau kaip 200 mln. EUR biudžetas ir kuriais siekiama mažinti pesticidų naudojimą žemės ūkyje ir skatinti tvarią bei apdulkintojams palankią ūkininkavimo praktiką, pavyzdžiui, agroekologiją, ekologinį ūkininkavimą ir apdulkinimo funkcijų atkūrimą.

4. IŠVADA

Europos piliečių iniciatyva „Saugokime bites ir ūkininkus!“ atspindi visuomenės susirūpinimą dėl Europos žemės ūkio aplinkosauginio ir socioekonominio tvarumo. Komisija palankiai vertina šią iniciatyvą ir pripažįsta jos svarbą, ypač turėdama omenyje tai, kad dėl klimato kaitos ir biologinės įvairovės nykimo Europos žemės ūkiui kyla vis daugiau sunkumų. Joje atkartojami Konferencijoje dėl Europos ateities ⁽⁶⁸⁾ išsakyti raginimai – piliečiai pabrėžė, kad reikia saugios, tvarios, teisingos, klimato požiūriu atsakingos ir įperkamos maisto gamybos, atitinkančios tvarumo principus, tausojančios aplinką, saugančios biologinę įvairovę bei ekosistemas ir kartu užtikrinančios aprūpinimą maistu.

Nuo 2019 m., kai buvo pateikta ši iniciatyva ir pradėti rinkti pritarimo pareiškimai, Komisija, siekdama užtikrinti maisto sistemų tvarumą, pagal Europos žaliąjį kursą ėmėsi plataus užmojo veiksmų – be BŽŪP vykdymo, parengė ES strategiją „Nuo ūkio iki stalo“, Biologinės įvairovės strategiją ir Nulinės taršos veiksmų planą. Visos šios priemonės sudaro visapusišką atsaką į šioje iniciatyvoje pateiktus prašymus.

Pasiūlymas dėl reglamento dėl tausiojo augalų apsaugos produktų naudojimo parengtas su plačiu užmoju sumažinti cheminių pesticidų riziką ir naudojimą ES žemės ūkyje. Jis proporcingai ir darniai stiprina jau vykdomus veiksmus, kuriais siekiama mažinti cheminių pesticidų naudojimą ir riziką sausumos ir vandens ekosistemose, taip pat ES pesticidų autorizacijos sistemą. Pagal Komisijos pasiūlymą, po ketverių metų būtų atliekamas reglamento vertinimas.

⁽⁶⁵⁾ Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/2115 2021 m. gruodžio 2 d. kuriuo nustatomos valstybių narių pagal bendrą žemės ūkio politiką rengtinų strateginių planų (BŽŪP strateginių planų), finansuotinių iš Europos žemės ūkio garantijų fondo (EŽŪGF) ir iš Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP), rėmimo taisyklės ir panaikinami reglamentai (ES) Nr. 1305/2013 ir (ES) Nr. 1307/2013 (OL L 435 2021.12.06, p. 1). 15 straipsnis.

⁽⁶⁶⁾ <https://eu-cap-network.ec.europa.eu>.

⁽⁶⁷⁾ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/research-area/agriculture-forestry-and-rural-areas/ecological-approaches-and-organic-farming/partnership-agroecology_en.

⁽⁶⁸⁾ <https://futureu.europa.eu/lt>.

Be to reglamento, labai svarbiu veiksniu ES lygmeniu išsaugant apdulkintojus gali tapti pasiūlymas dėl Gamtos atkūrimo teisės akto ir naujasis apdulkintojų politikos kursas. Jais gerokai padidinami ES biologinės įvairovės strategijos tikslai iki 2030 m. sustabdyti apdulkintojų populiacijų mažėjimą ir sugrąžinti gamtą į žemės ūkio paskirties žemę.

Pagal BŽŪP parengti valstybių narių planai padės ūkininkams, įskaitant smulkiuosius ūkininkus, 2023–2027 m. dėti pastangas didinti ūkininkavimo sistemų tvarumą ir atsparumą.

Dėl šių priežasčių, užuot teikus pasiūlymus dėl naujų teisėkūros procedūra priimamų aktų, pirmiausia siekiama užtikrinti, kad pasiūlymai, dėl kurių šiuo metu vyksta teisėkūros institucijų derybos, būtų greitai priimti ir paskui įgyvendinti kartu su BŽŪP. Komisija dės visas pastangas, kad pasiektų šį tikslą, ir ragina visus susijusius subjektus prisidėti prie jo įgyvendinimo. Daugiau kaip milijonas pritarimo šiai piliečių iniciatyvai pareiškimų yra aiškus ženklas ir paskata išlaikyti aukštą Komisijos pasiūlymų užmojo lygį. Sėkmingas Europos žaliojo kurso įgyvendinimas skatinant šią pertvarką priklauso nuo visos visuomenės, įskaitant piliečius, ūkininkus, įmones, mokslininkus, valdžios institucijas ir Europos institucijas.

IV

(Pranešimai)

EUROPOS SAJUNGOS INSTITUCIJŲ, ĮSTAIGŲ IR ORGANŲ PRANEŠIMAI

EUROPOS KOMISIJA

Euro kursas ⁽¹⁾

2023 m. balandžio 27 d.

(2023/C 148/02)

1 euro =

Valiuta	Valiutos kursas	Valiuta	Valiutos kursas
USD JAV doleris	1,1042	CAD Kanados doleris	1,5041
JPY Japonijos jena	147,16	HKD Honkongo doleris	8,6679
DKK Danijos krona	7,4538	NZD Naujosios Zelandijos doleris	1,7940
GBP Svaras sterlingas	0,88428	SGD Singapūro doleris	1,4749
SEK Švedijos krona	11,3805	KRW Pietų Korėjos vonas	1 480,87
CHF Šveicarijos frankas	0,9862	ZAR Pietų Afrikos randas	20,1452
ISK Islandijos krona	149,70	CNY Kinijos ženminbi juanis	7,6454
NOK Norvegijos krona	11,7140	IDR Indonezijos rupija	16 252,57
BGN Bulgarijos levas	1,9558	MYR Malaizijos ringitas	4,9280
CZK Čekijos krona	23,512	PHP Filipinų pesas	61,526
HUF Vengrijos forintas	373,58	RUB Rusijos rublis	
PLN Lenkijos zlotas	4,5900	THB Tailando batas	37,664
RON Rumunijos lėja	4,9390	BRL Brazilijos realas	5,5532
TRY Turkijos lira	21,4528	MXN Meksikos pesas	20,0182
AUD Australijos doleris	1,6672	INR Indijos rupija	90,3185

⁽¹⁾ Šaltinis: valiutų perskaičiavimo kursai paskelbti ECB.

AUDITO RŪMAI

Specialioji ataskaita 10/2023

„Gynybos srities mokslinių tyrimų parengiamieji veiksmai. Įgyta tam tikros patirties, tačiau veiksmų, kaip ES išlaidų gynybai didinimo bandymų terpės, vertė yra mažesnė dėl laiko stokos ir ribotų rezultatų“

(2023/C 148/03)

Europos Audito Rūmai paskelbė specialiąją ataskaitą 10/2023 „Gynybos srities mokslinių tyrimų parengiamieji veiksmai. Įgyta tam tikros patirties, tačiau veiksmų, kaip ES išlaidų gynybai didinimo bandymų terpės, vertė yra mažesnė dėl laiko stokos ir ribotų rezultatų“.

Ataskaita pateikta susipažinti arba parsisiųsti Europos Audito Rūmų interneto svetainėje: <https://www.eca.europa.eu/en/publications/sr-2023-10>

Specialioji ataskaita 11/2023

„ES parama mokyklų skaitmeninimui. Daug investuota, tačiau valstybėms narėms trūksta strateginio dėmesio tam, kaip panaudoti ES finansavimą“

(2023/C 148/04)

Europos Audito Rūmai paskelbė Specialiąją ataskaitą 11/2023 „ES parama mokyklų skaitmeninimui. Daug investuota, tačiau valstybėms narėms trūksta strateginio dėmesio tam, kaip panaudoti ES finansavimą“.

Ataskaita pateikta susipažinti arba parsisiųsti Europos Audito Rūmų interneto svetainėje adresu <https://www.eca.europa.eu/lt/Pages/DocItem.aspx?did=63783>

VALSTYBIŲ NARIŲ PRANEŠIMAI

Komisijos pranešimas pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1008/2008 dėl oro susisiekimo paslaugų teikimo Bendrijoje bendrųjų taisyklių 17 straipsnio 5 dalį

Kvietimas dalyvauti su viešosiomis paslaugomis susijusius įsipareigojimus atitinkančių reguliariojo oro susisiekimo paslaugų teikimo konkurse

(Tekstas svarbus EEE)

(2023/C 148/05)

Valstybė narė	Ispanija
Maršrutas	Menorka–Madridas
Sutarties galiojimo trukmė	Nuo 2023 m. lapkričio 1 d. iki 2024 m. balandžio 30 d. ir nuo 2024 m. lapkričio 1 d. iki 2025 m. balandžio 30 d.
Pasiūlymų teikimo terminas	Ne anksčiau kaip praėjus 2 mėnesiams nuo šio pranešimo paskelbimo
Adresas, kuriuo galima gauti su viešąja paslauga susijusių įsipareigojimų tekstą ir visą kitą su tais įsipareigojimais susijusią informaciją arba dokumentus	Ministerio de Transportes, Movilidad y Agenda Urbana Dirección General de Aviación Civil Subdirección General de Transporte Aéreo Paseo de la Castellana 67 28071 Madrid ISPANIJA Tel. +34 915977837 Faks. +34 915978643 E. paštas: osp.dgac@mitma.es

Komisijos pranešimas pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1008/2008 dėl oro susisiekimo paslaugų teikimo Bendrijoje bendrųjų taisyklių 17 straipsnio 5 dalį

Kvietimas dalyvauti su viešosiomis paslaugomis susijusius įsipareigojimus atitinkančių reguliariojo oro susisiekimo paslaugų teikimo konkurse

(Tekstas svarbus EEE)

(2023/C 148/06)

Valstybė narė	Graikija
Maršrutai	Atėnai–Kozanė–Kastorija Korfu–Aktijas–Kefalonija–Zakintas Limnas–Mitilėnė–Chijas–Samas–Rodas Salonikai–Korfu Salonikai–Kalamata Rodas–Karpatas–Kasas–Sitija Rodas–Kastelorizas Rodas–Kosas–Kalimnas–Leras–Astipalėja
Sutarties galiojimo trukmė	2023 11 1–2027 10 31
Pasiūlymų teikimo terminas	61 diena nuo pranešimo apie su viešosiomis paslaugomis susijusius įsipareigojimus paskelbimo
Adresas, kuriuo galima nemokamai gauti kvietimo dalyvauti konkurse tekstą ir visą reikiamą informaciją ir (arba) dokumentus, susijusius su viešuoju konkursu ir su viešąja paslauga susijusiu įsipareigojimu	Hellenic Civil Aviation Authority General Directorate for Economic Oversight & Administrative Support Athens International Airport, Building 45, P.O. 190 1 9, P.O. 190 19, Spata, GRAIKIJA Tel. +30 210 3541313, 3541333 E paštas: info@hcaa.gov.gr, gd.ecfin@hcaa.gov.gr, m.savvidou@hcaa.gov.gr, a5.c@hcaa.gov.gr Interneto adresas: https://hcaa.gov.gr/ Visa su šiuo konkursu susijusi korespondencija, prašymai pateikti informaciją, dokumentai ir pasiūlymai turi būti pateikti e. viešojo pirkimo portalo interneto svetainėje www.promitheus.gov.gr

Komisijos pranešimas pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1008/2008 dėl oro susisiekimo paslaugų teikimo Bendrijoje bendrųjų taisyklių 16 straipsnio 4 dalį**Su viešąja paslauga susiję įsipareigojimai dėl reguliariojo oro susisiekimo paslaugų teikimo**

(Tekstas svarbus EEE)

(2023/C 148/07)

Valstybė narė	GRAIKIJA
Maršrutai	Atėnai–Kozanė–Kastorija Korfu–Aktijas–Kefalonija–Zakintas Limnas–Mitilėnė–Chijas–Samas–Rodas Salonikai–Korfu Salonikai–Kalamata Rodas–Karpatas–Kasas–Sitija Rodas–Kastelorizas Rodas–Kosas–Kalimnas–Leras–Astipalėja
Su viešąja paslauga susijusių įsipareigojimų įsigaliojimo diena	2023 m. lapkričio 1 d.
Adresas, kuriuo galima nemokamai gauti su viešąja paslauga susijusio įsipareigojimo tekstą ir visą atitinkamą su tuo įsipareigojimu susijusią informaciją ir (arba) dokumentus	Hellenic Civil Aviation Authority General Directorate for Economic Oversight & Administrative Support Athens International Airport, Building 45, P.O. 190 1 9, P.O. 190 19, Spata, GRAIKIJA Tel. +30 210 3541313, 3541327, 3541349, 3541333 E paštas: info@hcaa.gov.gr, gd.ecfin@hcaa.gov.gr, a4.a@hcaa.gov.gr, pso@hcaa.gov.gr Interneto adresas: https://hcaa.gov.gr/

ISSN 1977-0960 (elektroninis leidimas)
ISSN 1725-521X (popierinis leidimas)